

ΜΑΡΙΑ Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ:
Από προβεβλημένη απόστολος
σε σύμβολο του έρωτα και της σεξουαλικότητας

Πέτρος Βασιλειάδης
Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ.

Κατά την δεκαετία του '80, ο χριστιανικός κόσμος ανταποκρινόμενος στην πρόκληση του ΟΗΕ – ο οποίος κατά την συμπλήρωση της δεκαετίας για τα δικαιώματα των γυναικών υποστήριξε ότι για την καταπάτηση των δικαιωμάτων των γυναικών ευθύνη φέρουν και οι θρησκείες – λάνσαρε σε οικουμενικό επίπεδο στα πλαίσια του ΠΣΕ την δική της οικουμενική δεκαετία «Εκκλησίες αλληλέγγυες προς τις γυναίκες». Στην πρώτη κιόλας συνδιάσκεψη (στην περίφημη «Επιστολή από το Sheffield», τον τόπο δηλ. στον οποίο είχε συνέλθει) διατυπώθηκε μια πολυσυζητημένη πρόταση, η οποία ανέφερε επί λέξει: «χαιρετίζουμε την αναγνώριση ότι η ανθρώπινη σεξουαλικότητα δεν έρχεται σε αντίθεση με την (χριστιανική) πνευματικότητα, η οποία είναι ενιαία και αφορά το σώμα, το νου και το πνεύμα στην ολότητά τους ... Δυστυχώς όμως η σεξουαλικότητα αυτή καθαυτή ήταν για αιώνες, και συνεχίζει να είναι, προβληματική για τον χριστιανισμό».

Μια από τις κύριες αιτίες – ίσως η κυριότερη – που οδήγησε την χριστιανική επιστημονική κοινότητα στην διαπίστωση αυτής της καταστάσεως, που επηρέασε για αιώνες την κοινωνική ζωή του δυτικού κόσμου, είναι η θεολογία που διατυπώθηκε στην Δύση στις αρχές του 5^{ου} μ. Χ. αι. με την περί προπατορικού αμαρτήματος θεωρία της μεγαλύτερης ίσως φυσιογνωμίας του Δυτικού κόσμου, του ιερού Αυγουστίνου. Και αν ακόμη ο μεγάλος αυτός θεολόγος της Καθολικής Εκκλησίας δεν είναι η μοναδική αιτία καταδίκης της δια της δημιουργίας παρασχεθείσας δυναμικής της ανθρώπινης σεξουαλικότητας, εντούτοις συγκέντρωσε όλα τα πυρά της νεωτερικής και μετανεωτερικής κριτικής έρευνας.

Έγινε, όμως, η αφορμή να επανεξεταστούν ιστορικά και θεολογικά στον χριστιανικό κόσμο πολλά θέματα, ένα από τα οποία είναι και αυτό που αφορά στο πρόσωπο της Μαρίας της Μαγδαληνής. Σ' αυτό το ζήτημα μόνο θα περιοριστώ, εξετάζοντάς το από αυστηρά επιστημονική σκοπιά.

Το όνομα της Μαρίας της Μαγδαληνής στον εκτός της Ορθόδοξης Εκκλησίας καλλιτεχνικό, φιλοσοφικό, αλλά και μέχρι πρόσφατα και στο δυτικό εκκλησιαστικό και θεολογικό κόσμο, έχει ταυτιστεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο με το ευρύτερο χώρο του ερωτισμού. Όταν καλλιτέχνες ή μυθοπλάστες διηγηματογράφοι, όπως για παράδειγμα οι Dan Brown, William Phipps, Chris Gollon, Martin Scorsese και πολλοί άλλοι, αναζητούν ή θέλουν να επινοήσουν κάποια ερωμένα του Ιησού του από Ναζαρέτ, όλοι μα όλοι επιλέγουν την Μαρία την Μαγδαληνή. Και αυτό δεν είναι

παράδοξο, μια και για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, και εντός ακόμη της εκκλησιαστικής γραμματείας, η Μαγδαληνή χαρακτηρίστηκε ως η περισσότερο θελκτική και σαγηνευτική γυναικεία φυσιογνωμία της Καινής Διαθήκης.¹ Πολλοί μάλιστα, ακόμη και στις μέρες μας, την θεωρούν ως μια πρώην πόρνη, που βέβαια μετανόησε μετά την υπαρξιακή της συνάντηση με το Χριστό. Σε έναν από τους νεότερους βρετανούς ζωγράφους, τον Chris Gollon που ανέφερα προηγουμένως, και συγκεκριμένα στον πίνακά του «The Pre-penitent Magdalene», η Μαρία η Μαγδαληνή ιστορείται ως μια προκλητική femme fatal στολισμένη με τα ανάλογα στολίδια και έντονο make-up.² Σε παρόμοιο μήκος κύματος, αλλά με σοβαρό συμβολικό ποιητικό προβληματικό, κινείται και το σύντομο κείμενο με τίτλο «Μαγδαληνή», στη συλλογή του Ντίνου Χριστιανόπουλου, *Εποχή των ισχνών αγελάδων* (Θεσσαλονίκη, 1950. Πρβλ. επίσης το γνωστό μυθιστόρημα του Νίκου Καζαντζάκη, «Ο τελευταίος πειρασμός»).

Κι όμως πουθενά στις αξιόπιστες ιστορικές πηγές, ιδίως στις αρχαιότερες υπάρχουσες, αυτές δηλαδή της Καινής Διαθήκης, δεν αναφέρεται τίποτε από όλα αυτά. Αντίθετα, στα τρία από τα τέσσερα κανονικά ευαγγέλια η Μαρία η Μαγδαληνή μνημονεύεται με το όνομά της μόνον στις διηγήσεις του πάθους και της αναστάσεως του Ιησού Χριστού. Στα κατά Μάρκον, κατά Ματθαίον και κατά Ιωάννην ευαγγέλια αναφέρεται ως μάρτυρας της σταυρώσεως («Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή», Μκ 15:40 παρ. Στο κατά Ιωάννην τοποθετείται τελευταία «εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή), και της ταφής του («ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνή καὶ Μαρία Ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται», Μκ 15:47, Μτ 27:61). Κυρίως, όμως, η Μαρία η Μαγδαληνή είναι μια από τις πρώτες μάρτυρες της αναστάσεως του Χριστού, του καινού δηλαδή μνημείου, στο κατά Ιωάννην μάλιστα η πρώτη (Μκ 16:1–8; Μτ 28:9; Λκ 24:1–12; Ιω 20:14–18).

Μόνο στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο αναφέρεται η Μαρία η Μαγδαληνή με το όνομά της και σε μαρτυρίες από την δημόσια δράση του Ιησού, πριν δηλαδή από την λεγόμενη ιστορία του πάθους και της αναστάσεως των τεσσάρων ευαγγελιστών. Στην αρχή του 8^{ου} κεφ. αναφέρεται, ότι ο Ιησούς «διώδενε κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων... εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκες τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει ... αἴτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. (Λκ 8:1-3. Την πληροφορία αυτή αναπαράγει και η μεταγενέστερη προσθήκη στο τέλος του κατά Μάρκον ευαγγελίου, γνωστή ως longer ending of Mark, η οποία όπως απαντάται σε πολύ μεταγενέστερα

χειρόγραφα, και η οποία έχει ως εξής «Ἀναστὰς δὲ πρωτὶ πρώτη σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια», Μκ 16:9).

Το επίθετο «Μαγδαληνή», το οποίο συνοδεύει πάντα το όνομά της, τουλάχιστον στα Ευαγγέλια, υποδηλώνει πως δεν ήταν παντρεμένη, αφού στην περίπτωση αυτή θα την συνόδευε το όνομα του συζύγου της. Το Μαγδαληνή καταδεικνύει ότι η συγκεκριμένη Μαρία καταγόταν από την εμπορική πόλη Migdal (Taricheae) στη δυτική ακτή της λίμνης της Γαλιλαίας, ή θάλασσας της Τιβεριάδος. Πρέπει να ήταν εύπορη γυναίκα, εφόσον φυσικά γίνει πιστευτή η πληροφορία του Λουκά, αφού βοηθούσε, με γενναία μάλιστα υλική υποστήριξη, το επαναστατικό για την εποχή εκείνη έργο του Ιησού και των δώδεκα μαθητών του. Κατά την ίδια πηγή είχε την προσωπική εμπειρία της θεραπευτικής δύναμης του Ιησού, πιθανώς δηλαδή ενός είδους εξορκισμού. Με βάση όμως την αυστηρά ιστορικο-κριτική προσέγγιση των μαρτυριών του Λουκά η σύγχρονη επιστήμη διατηρεί επιφυλάξεις, αφού στο συγκεκριμένο αυτό ευαγγέλιο διαφαίνεται σαφώς μια τάση να ελαχιστοποιηθεί ο ρόλος της Μαγδαληνής, σε χτυπητή μάλιστα αντίθεση με τα άλλα τρία κανονικά Ευαγγέλια. Ας σημειωθεί, πως ο Λουκάς είναι ο μόνος μεταξύ των Ευαγγελιστών που αναφέρει ότι ο αναστημένος Χριστός εμφανίστηκε αποκλειστικά στον Πέτρο (Λκ 24:34, βλ. επίσης Α' Κορ 15:5). Όπως χαρακτηριστικά υπογραμμίζει η Ann Graham Brock (*Mary Magdalene, the First Apostle: The Struggle for Authority*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 2003, σελ. 19–40), καμία εμφάνιση του Ιησού στην Μαρία την Μαγδαληνή δεν αναφέρεται στο κατά Λουκάν ευαγγέλιο. Συνεπώς, η αναφορά του στα επτά δαιμόνια ίσως να προέρχεται από αυτήν την προκατάληψη, αν δεν έχει συμβολική σημασία, που είναι και το πιθανότερο.

Αν αυτή είναι η εικόνα που μας παρουσιάζουν οι πρωτογενείς πηγές της χριστιανικής παραδόσεως, τότε εύλογα μπορεί κανείς να διερωτηθεί: Πώς η Μαγδαληνή μετατράπηκε στο διάβα των αιώνων σε «μετανιωμένη πόρνη», και αργότερα με αρκετή δόση φαντασιώσεων σε κάτι παραπάνω;

Η σύγχρονη κριτική έρευνα τείνει να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι κάτι τέτοιο συνέβη ως συνειδητή προσπάθεια εκ μέρους των μεταγενέστερων ερμηνευτών της ιστορίας του χριστιανικού μηνύματος να προβεί σταδιακά σε υποβάθμιση του ρόλου της, τουλάχιστον έτσι όπως αυτός παρουσιάζεται στις αρχαιότερες πηγές της ευαγγελικής παράδοσης. Το πώς συνέβη κάτι τέτοιο, τόσο ιστορικά, όσο και θεολογικά, θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε όσο γίνεται πιο συνοπτικά.

Αναφορικά, λοιπόν, με την διαδικασία αυτής της υποβάθμισης έχουμε να παρατηρήσουμε ότι κάτι τέτοιο συνέβη – εκτός βέβαια πολλών άλλων που δεν είναι της ώρας να τα αναλύσουμε – με την σταδιακή, και ατεκμηρίωτη φυσικά, ταύτιση της Μαρίας από τα Μάγδαλα με άλλες

γυναίκες που αναφέρονται στα Ευαγγέλια, είτε με το ίδιο όνομα είτε ανώνυμα. Και πρώτα-πρώτα με την ανώνυμη γυναίκα από την Βηθανία, που έχρισε με μύρο την κεφαλή του Ιησού, μια καθαρά συμβολική πράξη αναγνώρισης του Ιησού ως Μεσσία, λίγο πριν από την παράδοση και σταύρωσή του (Μκ 14:3-9 και Μτ 26:6-13). Να σημειώσουμε πως αυτή η πράξη, η μυράλειψη δηλαδή της κεφαλής του Ιησού, ερμηνεύεται ως «έμπρακτη» ομολογία της μεσσιανικότητας του Ιησού, πράξη δηλαδή παρόμοια με την «λεκτική» ομολογία του Πέτρου στην Καισάρεια του Φιλίππου: «Σὺ εἶ ὁ Χριστός (ο Υἱός του Θεού του ζώντος» (Μκ 8:28 παρ. Βλ. Ελένη Κασσελούρη, «Παράλληλες μεσσιανικές διηγήσεις;» *Δελτίο Βιβλικών Μελετών* 13 (1994) 27-33, και στο *Κατὰ Ματθαίον Ευαγγέλιον (Πρακτικά της Ζ' Συνάξεως Ορθόδοξων Βιβλικών Θεολόγων)*, 1996, σελ. 169-175). Αυτή είναι και η αρχαιότερη μαρτυρία της ευαγγελικής παραδόσεως, η οποία τροποποιείται ερμηνευτικά στα μεταγενέστερα ευαγγέλια ως άλειψη με μύρο όχι της κεφαλής, αλλά των ποδιών του Ιησού.

Στα μεταγενέστερα ευαγγέλια η σκηνή αυτή της μυράλειψης του Ιησού μεταφέρεται χρονικά στην αρχή της δημόσιας δράσης του Ιησού (από τον Λουκά στο 7:36-50), και το κυριότερο η χρίση δεν γίνεται στην κεφαλή αλλά στους πόδας του Ιησού (και από τον Λουκά και από τον Ιωάννη, ο οποίος όμως διατηρεί την χρονική στιγμή του γεγονότος εντός της λεγόμενης ιστορίας του πάθους, αλλά ταυτοποιώντας την ανώνυμη γυναίκα με μιαν άλλη Μαρία, την αδελφή του Λαζάρου, η οποία «λαβούσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ» (Ιω 12:1-8). Στον Λουκά προστίθεται το μοτίβο της μετάνοιας με επακόλουθο τη συγχώρηση των αμαρτιών της από τον Ιησού (Περισσότερα στη διδακτορική διατριβή της Ελένης Κασσελούρη, «*Η Μυράλειψη του Ιησού. Σύγχρονη ερμηνευτική προβληματική και ευχαριστιακή προσέγγιση της βιβλικής διήγησης της Μυράλειψης του Ιησού (Ματθ.26:6-13=Μαρκ.14:3-9=Λουκ. 7:36-50=Ιω.12:1-8)*», Θεσσαλονίκη 2000).

Η δεύτερη εσφαλμένη ταυτοποίηση της Μαγδαληνής είναι με την ανώνυμη μοιχαλίδα (Ιω 7:53-8:11), την οποία έσωσε από τον λιθοβολισμό της ο Ιησός, με το γνωστό «ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ' αὐτήν» (Ιω 8:7). Αυτήν την ταυτοποίηση αποδέχεται και ο γνωστός ηθοποιός και σκηνοθέτης Mel Gibson στην πολύκροτη ταινία του, *The Passion of the Christ* (Περισσότερα γι' αυτήν την ταυτοποίηση στο έργο της Jane Schaberg, *The Resurrection of Mary Magdalene: Legends, Apocrypha, and the Christian Testament*, New York: Continuum, 2002, σελ. 65-77, 82).

Αυτή η διαδικασία σταδιακού αποπροσδιορισμού του αποστολικού ρόλου της Μαρίας της Μαγδαληνής, με τις λαθεμένες αναγνώσεις και ταυτοποιήσεις των κειμένων, ολοκληρώθηκε τον 6^ο μ.Χ. αι. με την εκκλησιαστική επικύρωσή της από τον Πάπα Γρηγόριο τον Μέγα (540-604

μ.Χ.), ο οποίος σε μια ομιλία του την παρουσιάζει ως πρότυπο της μετάνοιας. Ο Πάπας Γρηγόριος προσδιόρισε θετικά την μυράλειψη της ανώνυμης αλλά και την ανώνυμη μοιχαλίδα με το πρόσωπο της Μαρίας της Μαγδαληνής, και υποστήριξε ότι τα αρώματα με τα οποία άλειψε τα πόδια του Ιησού ήταν εκείνα που χρησιμοποιούσε προηγουμένως για το σώμα της. Παράλληλα τα επτά δαιμόνια ταυτίστηκαν με τα λεγόμενα επτά θανάσιμα αμαρτήματα. Έγραφε χαρακτηριστικά ο Πάπας Γρηγόριος: «*Εκείνη την οποία ο ευαγγελιστής Λουκάς αποκαλεί αμαρτωλή γυναίκα και ο Ιωάννης ονομάζει Μαρία πιστεύουμε πως είναι η Μαρία που από μέσα της διώχθηκαν επτά δαιμόνια σύμφωνα με τον ευαγγελιστή Μάρκο (αναφερόμενος στη μη γνήσια προσθήκη [Μκ 18:9εξ] στο τέλος του κατά Μάρκον). Και τι άλλο μπορούν να σημαίνουν αυτά τα επτά δαιμόνια αν όχι τα επτά θανάσιμα αμαρτήματα;*» Κατά τον Γρηγόριο τον Μέγα, η Μαρία η Μαγδαληνή μετέτρεψε το πλήθος των αμαρτιών της σε αρετές, προκειμένου να υπηρετήσει εν πλήρει μετανοία τον Θεό (Jane Schaberg, *The Resurrection of Mary Magdalene: Legends, Apocrypha, and the Christian Testament*, σελ. 82). Έτσι παγιώθηκε ο μύθος της Μαρίας της Μαγδαληνής ως της πόρνης με τη χρυσή καρδιά. Είναι το μοτίβο που επέλεξε ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, στο έργο που αναφέραμε πιο πάνω, αλλά και μέχρι σήμερα πλήθος ποιητών και λογοτεχνών.

Κατά ένα παράξενο, πολύ ενδιαφέροντα όμως, τρόπο, ο μύθος αυτός της Μαγδαληνής ως μετανοημένης πόρνης βρίσκεται μόνο στην δυτική εκκλησιαστική παράδοση. Στην Ορθόδοξη ανατολική Εκκλησία συνεχίζει να τιμάται γι' αυτό που πραγματικά ήταν: ισαπόστολος, προβεβλημένη δηλαδή απόστολος, απόστολος των αποστόλων, αγία, μάρτυρας της αναστάσεως.³ Είναι μάλιστα χαρακτηριστική μια ομιλία, επίσης από τον 6ο μ.Χ. αι., ενός άλλου Γρηγορίου, του Γρηγορίου Πατριάρχη Αντιοχείας («εις τας Μυροφόρους και εις την θεόσωμον ταφήν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, και εις τον Ιωσήφ τον από Αριμαθαίας, και εις την τριήμερον Ανάστασιν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού», PG. τ. 88, στ. 1848εξ.), στην οποία φέρεται ο αναστημένος Ιησούς να απευθύνεται στις γυναίκες, οι οποίες «*ἔδραμον πρὸς τὸ μνήμα*», συμπεριλαμβανομένης και της Μαγδαληνής, με τα ακόλουθα λόγια: «*Ἀπαγγείλατε τοῖς ἑμοῖς μαθηταῖς, ἅπερ ὑμεῖς ἐθεάσασθε μυστήρια. Πρῶται γίνεσθε τῶν διδασκάλων διδάσκαλοι. Μαθέτω Πέτρος ὁ ἄρνησάμενός με, ὅτι δύναμαι καὶ γυναῖκας ἀποστόλους χειροτονεῖν*» (στ. 1864b, βλ. και J. N. Birdsall, "Gregory of Antioch: *Homilia in S. Theophania*, CPG 7385—Gleanings of Text and Theme," *JTS* 60 τ. 2 (2009), σελ. 531-537).

Ο πατριάρχης αυτός και άγιος της Ορθόδοξης Εκκλησίας προφανώς προεκτείνει τον ιστορικό ρόλο της Μαγδαληνής ως αποστόλου, που βρίσκεται αναλυτικότερα στο κατά Ιωάννην ευαγγέλιο, και σχετίζεται φυσικά με την εμπειρία της Μαγδαληνής κατά την πρώτη εμφάνιση του

αναστημένου Χριστού («τῆ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρῶτ' σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου», Ιω 20:1,11–19. Οι στίχοι 2-10 προφανέστατα αποτελούν προσθήκη στον ανωτέρω αρχαιότερο πυρήνα, μια και εξόφθαλμα καταστρέφει την δομή της διήγησης). Σε αντίθεση μάλιστα με την εικόνα που εμφανίζει το κατά Λουκάν, το τέταρτο ευαγγέλιο παρουσιάζει ξεκάθαρα την Μαγδαληνή ως την πρώτη μάρτυρα της αναστάσεως, του κορυφαίου γεγονότος της θείας οικονομίας.

Ο θετικός αυτός ρόλος που ιστορικά, με βάση δηλ. τις ιστορικές μαρτυρίες, διαδραματίζει η Μαρία η Μαγδαληνή στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, ενισχύθηκε στη συνέχεια αρκετά σε ορισμένους χριστιανικούς κύκλους, που μάλιστα εξήραν υπέρ το δέον και τίμησαν τη μνήμη της. Το απόκρυφο «*Ευαγγέλιο της Μαρίας*», που δημοσιεύτηκε μόλις το 1955, είναι προϊόν μιας τέτοιας αρχαίας – για ορισμένους περιθωριακής – χριστιανικής κοινότητας. Στο απόκρυφο αυτό ευαγγέλιο, αλλά και στα περισσότερα απόκρυφα κείμενα της Κ.Δ., που όμως μερικά από αυτά διατηρούν στις διηγήσεις τους κάποιον ιστορικό πυρήνα (Κατά Θωμάν Ευαγγέλιο, Ευαγγέλιο του Φιλίππου, Πίστις-Σοφία), η εικόνα της Μαρίας της Μαγδαληνής είναι η εξής: (α) Κατέχει εξέχουσα θέση μεταξύ των μαθητών του Ιησού. (β) Επέζησε ως χαρκτήρας, ή ως ανάμνηση, ακόμη και σε μια εποχή και έναν πολιτισμό με έντονα τα ανδροκρατικά στοιχεία, και κατά πολλούς έντονα πατριαρχικής ιδεολογίας. (γ) Διακρίνεται για το θάρρος της και μιλά ελεύθερα. (δ) Διαδραματίζει σαφώς ηγετικό ρόλο, ακόμη και έναντι των αρρένων αποστόλων (των αδελφών της, όπως τους αποκαλεί). (ε) Είναι άτομο ευλογημένο να δέχεται και να ερμηνεύει θεϊκά οράματα. (στ) Εγκωμιάζεται για την ορθή και σε βάθος κατανόηση των θεϊκών διδασκαλιών. (ζ) Προσδιορίζεται ως στενή και οικεία μαθήτριά του Ιησού. (η) Δεν διστάζει όταν πρέπει να αντιπαρατίθεται, και μερικές φορές να έρχεται σε ανοικτή σύγκρουση, με έναν ή περισσότερους από τους αποστόλους. (θ) Την υπερασπίζεται ο Ιησούς.

Πολλά από τα εννέα αυτά χαρακτηριστικά βρίσκονται και σε άλλα μη κανονικά (απόκρυφα) κείμενα. Σε μερικά, βέβαια, άλλα απόκρυφα κείμενα της αρχέγονης χριστιανικής παράδοσης αλλοιώνεται προς το αρνητικό ο ρόλος της, ή και απαλείφεται το όνομά της από διηγήσεις στις οποίες η Μαγδαληνή σε άλλα κείμενα διαδραματίζει ηγετικό ρόλο. Η γενικότερη πάντως εικόνα της Μαρίας της Μαγδαληνής με βάση τις μαρτυρίες των πρωτοχριστιανικών κειμένων είναι ότι «έχει την προσωπικότητα ενός φυσικού ηγέτη που υποτάσσεται μόνο στην αυθεντία του Ιησού» (Αικ. Δροσιά, *Η Μαρία η Μαγδαληνή και το πρόβλημα των γυναικών στην Καινή Διαθήκη*, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 22). Όλα αυτά σταματούν μετά τον 6^ο μ.Χ. αι., για να εμφανιστεί ξαφνικά κατά τον

μεσαίωνα στη Δύση η γνωστή μυθοπλασία της Μαγδαληνής ως συμβόλου του έρωτα και της σεξουαλικότητας.

Τα κριτικό ερώτημα που τίθεται στην επιστήμη είναι, αν το πορτρέτο της Μαγδαληνής ως ηγετικής μορφής της πρώτης εκκλησίας απεικονίζει όντως την ιστορική πραγματικότητα; Πολύ πιθανόν. Αν μάλιστα αναλογιστούμε την σημαίνουσα θέση που συνεχίζει να κατέχει στην ανατολική λειτουργική και αγιολογική παράδοση. Ορισμένοι μελετητές της Κ.Δ. μάλιστα υποστηρίζουν ότι μπορεί ακόμη και να συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των θηλέων ηγετικών προσωπικοτήτων, στους οποίους ο απόστολος Παύλος απευθύνει θερμό χαιρετισμό στο περίφημο 16 κεφ. της προς Ρωμαίους επιστολής του («*ἀσπάσασθε Μαριάμ, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς*», 16:6). Κάτι τέτοιο, βέβαια, μπορεί να παραμένει υποθετικό· δεν υπάρχει, όμως, καμιά απολύτως ιστορική ένδειξη, ή έστω και υποψία, ότι η Μαγδαληνή ήταν πόρνη, ερωμένη, ή σύντροφος του Ιησού. Αντίθετα, είναι πέρα για πέρα επιβεβαιωμένο, ότι ήταν προβεβλημένη μαθήτριά του, απόστολος των αποστόλων, και ότι τα στοιχεία αυτά στο διάβα της ιστορίας έχουν επιμελώς περιθωριοποιηθεί ή ακόμη και επιτυχώς διαγραφεί — τουλάχιστον μέχρι σήμερα, που η επιστήμη έχει πλέον αναδείξει την πραγματική σημασία της «Ιστορικής Μαγδαληνής».⁴

Σημειώσεις

⁴Είναι χαρακτηριστικός ο παρακάτω ομώνυμος πίνακας του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου (El Greco)

---

² Η εικαστική αποτύπωση της Μαρίας της Μαγδαληνής στον πίνακα «The Penitent Magdalene» του Chris Gollon:

³ Στην Ορθόδοξη εικονογραφία η Αγία Μαρία η Μαγδαληνή, στη μνήμη της οποίας να αναφέρουμε εν παρόδω είναι αφιερωμένο το Καθολικό της Ι.Μ. Σίμωνος Πέτρως του Αγίου Όρους, παρουσιάζεται με την ακόλουθη ως επί το πλείστον μορφή:

⁴ Είναι ενδεικτικός ο αριθμός των έργων για τη Μαρία τη Μαγδαληνή (αξιόπιστων επιστημονικά και μη), που κυκλοφορούν στα ελληνικά: K. L. King, *Ο Ιησούς και η πρώτη γυναίκα απόστολος. Το Ευαγγέλιο της Μαγδαληνής*, 2008. B. D. Ehrman, *Πέτρος, Παύλος και Μαρία Μαγδαληνή*, 2008. *Το Ευαγγέλιο της Μαρίας Μαγδαληνής*, 2007. C. Nahmad, *Η απόκρυφη διδασκαλία της Μαρίας Μαγδαληνής*, 2006. L. Gardner, *Μαρία Μαγδαληνή*, 2006. M. George, *Μαρία η Μαγδαληνή*, 2005. Κ. Γαρίτσης, *Μαρία Μαγδαληνή*, 2005, κ.ά.